

Připomínky a stanovisko České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

K záměru obecně

Oceňujeme snahu MŠMT **posílit postavení ředitele školy** jako manažera, ukotvit **podporu začínajících učitelů** nově definovanou pozicí provádějícího učitele i **pozici třídního učitele**, nastavit pravidla pro **výši platů** i **reformu profesní přípravy učitelů** akcentující zejm. jejich praktické dovednosti v oblasti jejich kvalifikačních předpokladů i zajišťování jejich dalšího profesního vzdělávání. Vítáme také **ukotvení pozice školského logopeda**, jejíž potřebnost z praxe škol jednoznačně vyznívá, přestože již byla dílčím způsobem dlouhodobě zajišťována ze strany speciálních pedagogů.

Za zásadní nedostatek návrhu však považujeme vypuštění legislativního ukotvení sociální práce ve školském prostředí, které v **pozici sociálního pedagoga** obsahoval předchozí návrh na novelizaci zákona o pedagogických pracovnících. Potřebnost sociální práce a podpory dětí ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí přitom z praxe našich škol zaznívá dlouhodobě a opakovaně. Je nezbytnou potřebou zejm. ve vyloučených lokalitách, ale nejen v nich. Podporu různě znevýhodněných dětí (např. z důvodu nestabilního bydlení, násilí v rodinách, závislosti, nedostatečné rodičovské kompetence, duševní onemocnění nebo mentálního postižení rodičů, zdravotního postižení, či jiných životních podmínek) a komunikaci s jejich rodinami aktuálně nemá mezi pedagogickými pracovníky v popisu práce žádná pozice. Řada pedagogických pracovníků tuto roli v praxi odmítá plnit anebo se na ni necítí dostatečně kompetentní. **Sociální pedagog / pracovník** by tak byl přímo ve škole pro tuto specifickou agendu výraznou podporou. V praxi si některé školy na podpůrnou sociální práci žádaly podporu alespoň z operačních programů zejm. prostřednictvím šablon. Nové operační programy však na tuto pozici nemyslí. Dlouhodobá praxe a zkušenosti škol nadto prokazují, že tato pozice nezbytně vyžaduje systémové ukotvení a mandatorní financování ze státního rozpočtu stejně jako další podpůrné odborné profese (školní psycholog, školní speciální pedagog).

Společné vzdělávání je mezinárodním závazkem a politikou České republiky. Proto by mělo být ve všech školách založeno na zásadách rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace, na zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce¹ a na právním nároku na nezbytná podpůrná opatření. K jeho dobré implementaci školy potřebují především kvalitní personální, odbornou,

¹ § 2 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

metodickou i materiální podporu. Za zásadní potřebu českého regionálního školství tak považujeme vybavení škol kvalitními školními poradenskými pracovišti s příslušnými odbornými podpůrnými profesemi (speciální pedagog, psycholog a sociální pedagog) včetně systémového financování těchto odborníků v personálním standardu školy.

V programovém prohlášení současné vlády jasně zaznívá, že „budeme rovněž podporovat práci s rodinami dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí“. Zároveň „snižování nerovností v českém vzdělávacím systému“ je jedním ze dvou hlavních pilířů Strategie vzdělávací politiky ČR². Nadto pak související podpora multidisciplinární a mezirezortní spolupráce a case managementu. Je zřejmé, že aktuální postcovidová situace a geopolitická nestabilita související s válkou na Ukrajině, která s sebou nese příliv uprchlíků, již mají a budou mít stále výraznější dopady do českého školského prostředí. Z toho důvodu je nezbytně nutné podpořit školy a pedagogické pracovníky v jejich náročné každodenní práci a umožnit jim snadnou, přímou a legislativně ukotvenou a dostupnou mezioborovou spolupráci s partnery ze sociálně-zdravotního pomezí přímo v rámci školy. **Proto navrhujeme pozici sociálního pedagoga / pracovníka do novely zákona znovu zahrnout.**

Zároveň jako velmi problematické vnímáme ukotvení možnosti širokého působení nekvalifikovaných učitelů v českých školách a legislativní **otevření profese nepedagogicky vzdělaným odborníkům**. Jako nesmírně problematické vnímáme **snížení kvalifikačních předpokladů pro práci v tzv. speciálních středních školách / třídách / odděleních a skupinách**, což fakticky znamená, že by zde mohl učit kdokoli, kdo absolvuje kurz „studium pedagogiky“. Navrhovaná úprava vychází z deklarované potřeby zkvalitnit výuku ve školách odborníky z praxe a personálně posílit školy, kde je nedostatek kvalifikovaných učitelů. V praxi však hrozí řada rizik, zejm. dopady na kvalitu výuky a na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Ačkoliv odborníci z praxe mohou na středních školách vyučovat odborné předměty již dnes, novela tuto možnost rozšiřuje i na 2. stupeň ZŠ a také na všeobecné předměty (např. český jazyk, matematiku), bez přímé vazby na aprobaci. Vysokoškolský absolvent jakéhokoli oboru tak bude moci vyučovat jakýkoli vyučovací předmět. Novela dokonce ani nevyžaduje, aby takový odborník z praxe zahájil učitelské studium a absolvoval pedagogické minimum. Podle návrhu stačí, že si pedagogické vzdělání doplní např. jen formou doplňujícího pedagogického studia DPS v 250hodinovém kurzu.

Dále poukážeme na ustanovení návrhu upravující **kvalifikační požadavky na pozici asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost**. Samotným navýšením hodin a vymezením možných vzdělávacích institucí vyšší kvalitu jejich vzdělávání nedocílíme. Na místě je spíše systémové sjednocení a zkvalitnění teoretické a praktické přípravy budoucích asistentů pedagoga. Dále ukotvení standardů jejich práce a systémová, kontinuální, vzdělávací, supervizní a metodická podpora stávajících asistentů včetně kontinuálního cíleného rozšiřování jejich kompetencí směrem ke znevýhodněným, se kterými přicházejí

² Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

ve své praxi do styku. Podle navrhované úpravy na pozici asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost, nebudou kvalifikovaní absolventi kurzu „studium pro asistenty pedagoga“ ani absolventi pedagogicky zaměřených kurzů CŽV realizovaných na VŠ, s výjimkou kurzů „studium pedagogiky“. Takové změny tak v praxi logicky povedou k snížení počtu kvalifikovaných asistentů pedagoga, kterých je i aktuálně ve školách nedostatek, ačkoliv jejichž potřeba stále narůstá.

Připomínky České odborné společnosti pro inkluzivní vzdělávání

K bodu 13 (§ 6 odst. 2)

§ 6 odst. 2 písm. c (učitel MŠ ve třídě/škole zřízené pro žáky se SVP), obdobně § 7 odst. 2 písm. c (učitel prvního stupně ZŠ ve třídě/škole zřízené pro žáky se SVP), § 8 (učitel druhého stupně ZŠ ve třídě/škole zřízené pro žáky se SVP), § 9 (učitel střední školy ve třídě/škole zřízené pro žáky se SVP).

V doplnění kvalifikace formou CŽV je zrušeno „vzdělání v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku“ a nahrazeno „studiem k rozšíření odborné kvalifikace zaměřeným na speciálně-pedagogickou, výchovnou a vzdělávací činnost ve školách a třídách zřízených pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami“. Tato vesměs kosmetická změna v praxi povede k nutnosti reakreditovat všechny programy CŽV.

Připomínka je zásadní.

K bodu 26 (§ 9 odst. 6)

§ 9 odst. 6 stanoví, že „(6) Učitel střední školy, který vzdělává ve třídě nebo škole zřízené pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, získává odbornou kvalifikaci... b) studiem pedagogiky podle § 22 odst. 1 písm. a) nebo b)“

To fakticky znamená, že by ve střední škole ve třídě/škole pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami mohl učit kdokoli, kdo absolvuje kurz „studium pedagogiky“. Navrhovaná úprava je směrem k náročnosti a pestrosti vzdělávacích potřeb studentů v tzv. speciálních školách a třídách nepřijatelná a předpokládáme, že jde jen o technickou chybu ze strany navrhovatelů v rámci celkového záměru sjednotit v § 7 - 9 společné způsoby získání odborné kvalifikace učitelů druhého stupně základní školy a všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy.

Připomínka je zásadní.

K bodu 44 (§ 9a odst.1)

§ 9a odst. 1 stanoví, že *“(1) Zaměstnanci, který je absolventem akreditovaného magisterského studijního programu, může ředitel školy písemně uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele druhého stupně základní školy nebo učitele všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy za splněný na dobu nejdéle 3 let ode dne, kdy tuto pedagogickou činnost začal vykonávat.”*

Navržené ustanovení umožňuje řediteli školy uznat předpoklad odborné kvalifikace učitele za splněný na dobu 3 let. Ve školách tak budou moci učit lidé bez jakékoliv pedagogického vzdělání, což může mít přímý dopad kvalitu vzdělávání žáků i učitelskou profesi jako takovou.

Připomínka je zásadní.

K bodům 71 - 73 (§ 18)

§ 18 písm. d obsahuje formulace *„zaměřené na... a... nebo...“* připouští více různých výkladů.

Navrhujeme ustanovení rozdělit následovně:

„d) zaměřené na speciální pedagogiku a přípravu učitelů základní školy nebo,“

„e) zaměřené na speciální pedagogiku a přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy“

K bodu 74 (§ 18a)

V §18a (školský logoped) navrhujeme vynechat spojení *„navazujícím na akreditovaný bakalářský studijní program speciální pedagogika“*, tak aby se dané ustanovení vztahovalo také na absolventy speciální pedagogiky v učitelském programu.

Připomínka je zásadní.

K bodům 75 až 85 (§ 20)

Úpravy požadavků na odbornou přípravu asistenta pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, resp. navýšení rozsah studia pedagogiky pro tuto kvalifikaci v navržené podobě nepovažujeme za příliš šťastný návrh, stejně jako omezení možností pro kvalifikované studium. Samotné navýšení časové dotace ani omezení možností vzdělávání kvalitu a kvalifikaci nezvýší. Na uvedenou pozici již tak nebudou kvalifikovaní absolventi kurzu „studium pro asistenty pedagoga“ ani absolventi pedagogicky zaměřených kurzů ČŽV realizovaných na VŠ, s výjimkou kurzů „studium pedagogiky“. Takové změny povedou v praxi jen k snížení počtu kvalifikovaných asistentů, přičemž jejich potřebnost v praxi stále narůstá.

Na pozici asistenta pedagoga podle § 20 odst. 2, který „vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole“ by nově bylo možné získat kvalifikaci i „g) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením osmiletého nebo šestiletého programu oboru vzdělání konzervatoře“. Není však jasný důvod takové výjimky, tedy proč si absolventi ostatních vyšších odborných škol v oborech mimo pedagogické zaměření mají doplňovat kvalifikaci v kurzu, zatímco absolventi konzervatoří kurz absolvovat nemusí.

V novém odstavci 3 se zavádí nová kategorie asistenta pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost při výuce uměleckého odborného předmětu ve vzdělávacím programu v konzervatoři anebo v oboru vzdělání Hudba, Zpěv, Tanec, Hudebně dramatické umění vyššího odborného vzdělávání (korepetitor). Důvod této úpravy ani zavedení nové kategorie asistenta pedagoga není zřejmý. Podle statistické ročenky MŠMT v září 2021 pracovalo ve školách v ČR 29.188 asistentů pedagoga, z toho na konzervatoři byl zaměstnán slovy jeden asistent pedagoga a na vyšších odborných školách dva.

Nová právní úprava dále navrhuje přiznat odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga absolventům studia psychologických věd nebo studia zaměřeného na sociální práci. Umožnění uznání psychologických a sociálních oborů k získání kvalifikace asistenta pedagoga považujeme za pochybné. Asistent pedagoga je pedagogický pracovník a ani psycholog ani absolvent sociální práce, není pro pedagogickou práci automaticky odborně vybaven. Přičemž ani nelze důvodně očekávat, že by si absolventi těchto oborů volili zrovna kariéru asistenta pedagoga. Navrhujeme toto ustanovení vypustit.

Připomínky jsou zásadní.

K bodům 88 až 94 (§ 22)

Ustanovení § 22 sjednocuje požadavky na studia ČŽV a pedagogiky. V odstavcích 1 až 3 se uvádí, že studia pro rozšíření odborné kvalifikace mohou být zajišťována vysokými školami nebo akreditovanými zařízeními pro DVPP. V odstavci 4 je však u „studia pro přípravu školských logopedů“ tato podmínka vynechána. Doporučujeme úpravu i v tomto bodě sjednotit.

Připomínka je zásadní.

Za expertní tým ČOSIV

Klára Šimáčková Laurenčíková
Předsedkyně
klara.laurencikova@cosiv.cz

Lenka Felcmanová
Místopředsedkyně
lenka.felcmanova@cosiv.cz